

Новації у механізмі справляння єдиного податку в умовах пандемії COVID-19

Галіцина Н. В.

*Запорізький національний університет,
вул. Жуковського, 66, Запоріжжя, Україна
galicina.natalia73@gmail.com*

Ключові слова:

*пандемія Covid-19, суб'єкти
малого підприємництва, спро-
щена система оподаткування,
обліку та звітності, платник
єдиного податку, податкові
пільги, зарубіжний досвід.*

У статті досліджено особливості функціонування платників єдиного податку в умовах пандемії COVID-19 і пов'язаних з цим карантинних обмежень. Зазначено, що спрощена система оподаткування з моменту її запровадження у 1998 р. зазнала кардинальних змін і на сьогоднішній день об'єднує наявні раніше такі спеціальні податкові режими, як єдиний податок, фіксований податок, фіксований сільськогосподарський податок.

Констатовано суттєве збільшення граничних обсягів доходу, які надають право суб'єктам господарювання застосовувати спрощену систему оподаткування, обліку та звітності з 2 квітня 2020 р., яке переслідувало декілька цілей: по-перше, приведення граничних обсягів оподатковуваних операцій у відповідність сучасним економічним реаліям у зв'язку із інфляцією; по-друге, детінізацію доходів суб'єктів підприємництва; по-третє, фактичне виведення великого бізнесу за межі спрощеної системи оподаткування, що стає законодавчо можливим у зв'язку із обов'язковим запровадженням РРО і запровадженням механізму «кешбек». При цьому органи місцевого самоврядування наділені правом протягом 2020 р. зменшувати фіксовані ставки єдиного податку чи взагалі звільняти підприємців своєї територіальної громади від його сплати, що і було зроблено у таких містах, як Львів, Івано-Франківськ, Черкаси, Чернівці та інші. Визначено, що вітчизняним законодавцем у 2020 р. прийнято низку законів, спрямованих на захист суб'єктів господарювання від негативних наслідків Covid-19, але вони мають вибірковий характер і повною мірою не відповідають потребам підприємців. Проаналізовано зарубіжний досвід підтримки малого і середнього бізнесу (США, Німеччина, Великобританія, Італія, Грузія та інші). Зроблений висновок, що сплата податків – це конституційний обов'язок кожного громадянина України, але сфера оподаткування – це вулиця не з одностороннім, а з двостороннім рухом, а тому лише реальне, а не декларативне врахування і публічних, і приватних інтересів під час встановлення і справляння податків стане запорукою стабільності держави і добробуту громадян України.

Innovations in the single tax collection mechanism in the conditions of the COVID-19 pandemic

Halitsyna N. V.

Zaporizhia National University,
Zhukovsky str., 66, Zaporizhzhia, Ukraine
galicyna.natalia73@gmail.com

Key words:

Pandemia Covid-19, small business entities, simplified system of taxation, accounting and reporting, single tax payer, tax benefits, foreign experience.

The article examines the peculiarities of the functioning of single tax payers in the context of the COVID-19 pandemic and related quarantine restrictions. It is noted that the simplified taxation system has undergone radical changes since its introduction in 1998 and today combines the previously existing special tax regimes such as a single tax, a fixed tax, a fixed agricultural tax.

There was a significant increase in income margins, which entitle businesses to apply a simplified system of taxation, accounting and reporting from April 2, 2020, which pursued several goals: first, to bring the marginal volume of taxable transactions in line with modern economic realities with inflation; secondly, de-shadowing of incomes of business entities, thirdly, the actual removal of big business outside the simplified taxation system, which becomes legally possible in connection with the mandatory introduction of RSO and the introduction of the mechanism "cashback". At the same time, local governments have the right during 2020 to reduce fixed rates of the single tax or generally exempt entrepreneurs of their territorial community from paying it, which was done in such cities as Lviv, Ivano-Frankivsk, Cherkasy, Chernivtsi and others.

It is determined that the domestic legislator in 2020 adopted a number of laws aimed at protecting businesses from the negative effects of Covid-19, but they are selective and do not fully meet the needs of entrepreneurs. Foreign experience in supporting small and medium-sized businesses (USA, Germany, Great Britain, Italy, Georgia, etc.) is analyzed.

It is concluded that the payment of taxes is a constitutional duty of every citizen of Ukraine, but the sphere of taxation is a street not with one-way, but with two-way traffic, and therefore only real, not declarative consideration of both public and private interests in establishing and maintaining taxes will guarantee the stability of the state and the well-being of the citizens of Ukraine.

В умовах коронакризи особливої гостроти набувають питання оподаткування суб'єктів малого підприємництва, які зазнали на собі всі наслідки карантинних обмежень і подальше існування яких під загрозою. Достатня кількість таких підприємців є samozайнятими особами і у разі припинення підприємницької діяльності більшість з них поповнять ряди безробітних, що посилить фінансове навантаження на державу, яка і без цього ледь справляється із соціальними зобов'язаннями.

Варто нагадати, що і податковий майдан 2010 року, і подальші акції протесту, найближча всеукраїнська "Save ФОП" з яких запланована на 16 вересня 2020 р., організовані саме платниками єдиного податку, а тому потрібен пошук оптимальної моделі оподаткування цієї категорії платників податків, яка враховує як публічні, так і приватні інтереси.

Ми всі розуміємо, що сьогодні категорія «спрощенців» де-факто поєднує і малий, і середній, і великий бізнес, останній з яких працює через низку платників єдиного податку, оптимізуючи таким чином загальнообов'язкові платежі (наприклад, такі інтернет-магазини, як «Розетка», «Цитрус», «Алло» та інші), що у кінцевому наслідку наносить збитки державі. За цих умов цілком очевидно, що держава ініціювала податкову реформу, яка змінює правила роботи суб'єктів малого підприємництва. Зупинимося на цих змінах більш детально.

З 1998 року спрощена система оподаткування, введена Указом Президента України «Про спрощену систему оподаткування, обліку та звітності суб'єктів малого підприємництва» від 03.07.1998 р. № 727/98 [1], зазнала кардинальних

змін, фактично об'єднавши існуючі раніше такі спеціальні податкові режими, як єдиний податок, фіксований податок, фіксований сільськогосподарський податок. На цей час спрощена система оподаткування, обліку та звітності – це особливий механізм справляння податків і зборів, що встановлює заміну сплати окремих податків і зборів, встановлених пунктом 297.1 статті 297 Податкового Кодексу України, на сплату єдиного податку в порядку та на умовах, визначених законодавством України, з одночасним веденням спрощеного обліку та звітності [2, п. 291.2 ст. 291], а платники єдиного податку розподілені на чотири групи, кожна з яких має специфічні особливості.

Відповідно до Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на забезпечення додаткових соціальних та економічних гарантій у зв'язку з поширенням коронавірусної хвороби (COVID-19)» від 30.03.2020 р. № 540 [3], який набрав чинності 02 квітня 2020 року, суттєво збільшено граничні обсяги доходу, які надають право суб'єктам господарювання застосовувати спрощену систему оподаткування, обліку та звітності. Такі законодавчі зміни переслідували декілька цілей: по-перше, приведення граничних обсягів оподатковуваних операцій у відповідність сучасним економічним реаліям у зв'язку із інфляцією; по-друге, детінізація доходів суб'єктів підприємництва; по-третє, фактичне виведення великого бізнесу за межі спрощеної системи оподаткування, що стає законодавчо можливим у зв'язку із обов'язковим запровадженням РРО і запровадженням механізму «кешбек».

З 02 квітня 2020 року для платників I–III груп єдиного податку встановлено граничні обсяги доходу протягом календарного року:

а) для I групи (фізичні особи – підприємці, які не використовують працю найманих осіб, здійснюють виключно роздрібний продаж товарів з торговельних місць на ринках та/або провадять господарську діяльність з надання побутових послуг населенню) – 1 млн грн. (до 02 квітня 2020 року було 300 тис. грн);

б) для II групи (фізичні особи – підприємці, які здійснюють господарську діяльність з надання послуг, у тому числі побутових, платникам єдиного податку та/або населенню, виробництво та/або продаж товарів, діяльність у сфері ресторанного господарства, за умови, що протягом календарного року вони не використовують працю найманих осіб або кількість осіб, які перебувають з ними у трудових відносинах, одночасно не перевищує 10) – 5 млн грн (до 02 квітня 2020 року було 1,5 млн грн);

в) для III групи (фізичні особи – підприємці, які не використовують працю найманих осіб або кількість осіб, які перебувають з ними у трудо-

вих відносинах, не обмежена, та юридичні особи-суб'єкти господарювання будь-якої організаційно-правової форми) – 7 млн грн (до 02 квітня 2020 року було 5 млн грн).

Для платників IV групи граничні обсяги доходу не встановлено взагалі, оскільки до платників цієї групи належать сільськогосподарські товаровиробники (юридичні особи незалежно від організаційно-правової форми, у яких частка сільськогосподарського товаровиробництва за попередній податковий (звітний) рік дорівнює або перевищує 75% та фізичні особи – підприємці, які провадять діяльність виключно в межах фермерського господарства та за умови виконання сукупності законодавчих вимог), а розмір єдиного податку залежить від площі сільськогосподарських угідь та/або земель водного фонду, що перебуває у власності сільськогосподарського товаровиробника або надана йому у користування, у тому числі на оренди, та їх нормативної грошової оцінки.

В умовах пандемії COVID-19 певні кроки були зроблені і щодо можливого послаблення податкового навантаження на платників єдиного податку, але доволі специфічним способом. Оскільки фіксовані ставки єдиного податку встановлюються сільськими, селищними, міськими радами або радами об'єднаних територіальних громад, що створені згідно із законом та перспективним планом формування територій громад, для фізичних осіб – підприємців, які здійснюють господарську діяльність, залежно від виду господарської діяльності, з розрахунку на календарний місяць [2, п. 293.2 ст. 293], то Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на забезпечення додаткових соціальних та економічних гарантій у зв'язку з поширенням коронавірусної хвороби (COVID-19)» від 30.03.2020 р. № 540 органам місцевого самоврядування у 2020 р. було надано право прийняти рішення про внесення змін до прийнятого рішення про встановлення місцевих податків та/або зборів щодо зменшення ставок єдиного податку. При цьому на такі рішення не розповсюджуються норми Податкового кодексу України щодо внесення змін до будь-яких елементів податків та зборів не пізніше як за шість місяців до початку нового бюджетного періоду [2, п. 4.1.9 ст. 4], застосуванні податкових пільг лише з наступного бюджетного року [2, п. 4.5 ст. 4], офіційного оприлюднення органом місцевого самоврядування рішення про встановлення місцевих податків та зборів до 25 липня року, що передує бюджетному періоду, в якому планується застосування встановлюваних місцевих податків та/або зборів або змін [2, п. 12.3.4 ст. 12] та набрання чинності рішення про зміну ставок місцевих податків та зборів, порядку справляння

чи надання податкових пільг, яке тягне за собою зміну податкових зобов'язань платників податків з початку бюджетного періоду [2, п. 12.5 ст. 12].

Тобто органи місцевого самоврядування в кожному конкретному населеному пункті чи об'єднаній територіальній громаді можуть протягом 2020 р. прийняти рішення про зменшення фіксованих ставок єдиного податку чи взагалі звільнення від нього. І тут відразу ж виникла певна дилема – зменшити ставки податку для підприємців, отримавши підтримку електорату (що вкрай актуально за умови проведення місцевих виборів восени 2020 р.) чи залишити їх без змін з огляду на скудність місцевих бюджетів і необхідності виконувати соціальні зобов'язання на місцевому рівні. А з урахуванням фактичного недовиконання плану доходів як державного, так і місцевих бюджетів у 2020 р. у зв'язку із карантинними обмеженнями зменшення розміру надходжень від «єдинщиків» ставить під загрозу виконання органами місцевого самоврядування низки своїх повноважень.

Для довідки: згідно зі статистичними відомостями платників єдиного податку I групи налічується понад 200 тис., а II групи – понад 500 тис. Згідно показниками 2019 р. під час періоду активної підприємницької діяльності фізичні особи – підприємці перерахують до місцевих бюджетів в середньому близько 2 млрд грн єдиного податку щомісяця [4].

Окрім того, до Верховної Ради України групою депутатів було подано проект Закону України «Про внесення змін до підрозділу 10 розділу XX “Перехідні положення” Податкового кодексу України щодо тимчасового звільнення платників єдиного податку першої і другої груп від сплати єдиного податку у зв'язку з пандемією COVID-19» № 3352 від 16.04.2020 р., в якому пропонувалося тимчасово, протягом періоду з 1 березня 2020 року по 31 травня 2020 року, для зменшення негативних економічних наслідків від заходів, спрямованих на запобігання виникненню та поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19), звільнити платників єдиного податку першої та другої груп, якщо вони не використовують працю найманих осіб, від його сплати [4]. Цей законопроект так і не було розглянуто Верховною Радою України, а Комітет ВРУ з питань бюджету у своєму висновку від 18.05.2020 р. зазначив, «що реалізація положень законопроекту може призвести до зменшення надходжень єдиного податку до місцевих бюджетів за період з 1 березня 2020 року по 31 травня 2020 року на суму понад 1,1 млрд грн.» [5].

Отже, фактично єдиною можливістю для фізичних осіб – підприємців I–II груп, які не використовують працю найманих осіб, у разі

незменшення ставок єдиного податку органом місцевого самоврядування чи незвільнення від його сплати є використання права на відпустку протягом одного календарного місяця на рік, а також за період хвороби, підтверженої копією листка (листоків) непрацездатності, якщо вона триває 30 і більше календарних днів, на період якої підприємець звільняється від сплати єдиного податку [2, п. 295.5 ст. 295]. Оформлення відпустки потребує низки процедурних дій, а тому досить часто підприємці, особливо I групи, такі сплачують єдиний податок, максимальний розмір якого за місяць складає для I групи – не більше 10 відсотків розміру прожиткового мінімуму (до 220 грн в 2020 р.), для II – не більше 20 відсотків розміру мінімальної заробітної плати (до 944 грн до 1 вересня, після 1 вересня – до 1 000 грн).

Безумовно, такі заходи не йдуть в ніяке порівняння з програмами підтримки бізнесу у провідних країнах світу. Так, у Німеччині було прийнято ряд соціальних пакетів з підтримки підприємств і громадян в період пандемії коронавірусу на загальну суму понад 750 млрд євро. За умови скорочення податкових надходжень на 33,5 млрд євро через податкові канікули безпосередньо для допомоги малому бізнесу і громадянам виділено 156 млрд євро, з яких 50 млрд євро виділено на підтримку самозайнятих громадян, а також малих підприємств. В Італії введені податкові пільги для бізнесу, виділено 25 млрд євро для виплати субсидій особам, які залишилися без роботи, збільшено гарантійний фонд для кредитування малого і середнього бізнесу та введено систему компенсацій компаніям, які втратили більше 25% прибутку [6]. У Великобританії введено канікули для податку на майно, запущено схеми «Кредитування постраждалих від коронавірусу бізнесів» та інші [7].

США виділили 2 трильйони доларів для подолання наслідків коронакризи, 377 млрд дол. з яких виділено у вигляді допомоги малому бізнесу. Всі громадяни США з річним доходом менше 75 тис. дол. отримали одноразову допомогу 1200 дол., щотижневі допомоги по безробіттю протягом 4 місяців збільшено на 600 дол. Окрім того, введені більш жорсткі умови для Фонду корпоративного добробуту на суму 500 млрд доларів, щоб забезпечити, що будь-яка корпорація, яка отримує фінансову допомогу, не звільняє працівників, не урізує заробітну плату або пільги, не надсилає на роботу за кордон тощо [6].

В Угорщині скасовано соціальні внески для роботодавців у постраждалих секторах, звільнено 80 тис. малих та середніх підприємств від податку на малий бізнес, відтерміновано сплату податку для інших постраждалих компаній, впроваджено податкові пільги для медіа за понесені збитки від реклами. В Грузії підприємці звільнені

від податку на майно та на прибуток для туристичного сектору до листопада 2020 року, запроваджено відсоткові субсидії для малих та середніх готелів. В Латвії полегшено навантаження на сектори, які зазнають збитків, 75% заробітної плати працівників покривається з державного бюджету (максимальний щомісячний платіж на одного працівника визначається 700€), продовжено терміни сплати податків до трьох років [7]. Цей перелік можна продовжувати і продовжувати...

А що реально зроблено в Україні для підтримки малого та середнього бізнесу?

По-перше, підприємців – платників єдиного податку звільнено від сплати єдиного соціального внеску до 31.05.2020 р. [8], але тільки за умови невикористання ними найманої праці. По-друге, штрафні санкції за порушення податкового законодавства (за несвоєчасну сплату або за несвоєчасне перерахування єдиного внеску; за неповну сплату або несвоєчасну сплату сум єдиного внеску одночасно з видачею сум виплат, на які нараховується єдиний внесок (авансових платежів); за несвоєчасне подання звітності з ЄСВ до фіскальних органів) не застосовуються з 1 березня по останній календарний день місяця, в якому уряд оголосить про закінчення дії карантину [3; 8]. По-третє, введено мораторій на проведення документальних та фактичних перевірок до закінчення карантину, окрім позапланових документальних перевірок платників податків щодо законності декларування заявленого до відшкодування з бюджету ПДВ, яке становить більше 100 тис. грн (стосується платників єдиного податку III групи, коли вони є платниками ПДВ) [3; 8]. По-четверте, з 1.03.2020 р. і до закінчення карантину зупиняється перебіг строків давності, передбачених статтею 102 Податкового кодексу України [3; 8]. По-п'яте, внесено зміни до законодавства щодо зайнятості населення, відповідно до яких фізичні особи – підприємці, які є застрахованими особами, зможуть отримувати допомогу по частковому безробіттю у разі втрати ними частини доходу внаслідок зупинення чи скорочення діяльності через заходи запобігання поширенню коронавірусної хвороби [8]. По-шосте, для підприємців – платників єдиного податку II–IV груп відтерміновано застосування реєстраторів розрахункових операцій та/або програмних РРО, а також застосування штрафних санкцій, а саме: а) до 01 серпня 2020 року відтерміновано впровадження застосування програмних РРО; б) до 01 січня 2021 року відтерміновано застосування РРО та/або програмних РРО для окремих видів діяльності та застосування санкцій за порушення порядку проведення розрахункових операцій; в) до 01 квітня 2021 року відтерміновано запровадження обов'язкового використання РРО та/або програмних РРО для всіх платників єдиного податку II–IV групи [9].

Окремої уваги заслуговує практика зменшення розміру єдиного податку або звільнення від його сплати органами місцевого самоврядування. Можна констатувати, що частина міських, селищних, сільських рад не поспішають приймати рішення щодо зменшення ставок єдиного податку, а деякі просто відмовляються включати це питання у порядок денний засідання сесії. У інших випадках органи місцевого самоврядування стали на бік «спрощенців». Так, наприклад, у Львові прийнято ухвалу щодо звільнення від сплати єдиного податку на квітень–травень 2020 р. Встановлена ставка єдиного податку 0% для I та II груп підприємців, які не вели діяльність під час карантину або згідно з КВЕД діяльність яких була під заборону. У Івано-Франківську прийнято рішення зменшити ставку єдиного податку до 0% на період з 1 по 30 квітня 2020 року для платників єдиного податку I та II групи, які зареєстровані на території Івано-Франківської міської об'єднаної територіальної громади та на яких поширюються карантинні обмеження. Ця ставка застосовується до суб'єктів підприємницької діяльності, які до 01.07.2020 р. подали до Івано-Франківського управління Головного управління ДПС в області відповідну заяву щодо застосування пільги із зазначенням виду та місця здійснення діяльності. У Чернівцях платників I та II груп звільнено від сплати єдиного податку з 1 травня по 30 червня. На період карантину для платників єдиного податку I та II груп, робота яких заборонена, встановили ставку 0%. Аналогічно у Черкасах на період карантину для суб'єктів господарювання, робота яких заборонена, встановлено нульові ставки єдиного податку для платників I та II груп [10].

Чи достатньо таких заходів? Безумовно, ні. І на сьогоднішній день і законодавці, і науковці займаються пошуком оптимальної моделі функціонування платників єдиного податку (і не тільки) в сучасних умовах (у тому числі в умовах коронакризи). Недостатність фінансових ресурсів робить свою справу і багато ініціатив так і залишаються «на папері». Але справа не тільки у бюджетному дефіциті. Практично всі прийняті міри мають вибіркового характеру на кшталт «латочки» і приймаються як реакція на вже існуючу проблему, а потрібен чіткий, цілісний, економічно обґрунтований механізм оподаткування всіх платників податків в Україні з діючою системою податкових пільг і преференцій. Ми всі розуміємо, що сплата податків – це конституційний обов'язок кожного громадянина України, але сфера оподаткування – це вулиця не з одностороннім, а з двостороннім рухом, а тому лише реальне, а не декларативне врахування і публічних, і приватних інтересів під час встановлення і справляння податків стане запорукою стабільності держави і добробуту громадян України.

Література

1. Про спрощену систему оподаткування, обліку та звітності суб'єктів малого підприємництва : Указ Президента України від 03.07.1998 р. № 727/98. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/727/98#Text> (дата звернення: 20.08.2020 р.).
2. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 р. № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення: 20.08.2020 р.).
3. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на забезпечення додаткових соціальних та економічних гарантій у зв'язку з поширенням коронавірусної хвороби (COVID-19): Закон України від 30.03.2020 р. № 540. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/540-20#Text> (дата звернення: 20.08.2020 р.).
4. Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про внесення змін до підрозділу 10 розділу XX «Перехідні положення» Податкового кодексу України щодо тимчасового звільнення платників єдиного податку першої і другої груп від сплати єдиного податку у зв'язку з пандемією COVID-19». URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=68609 (дата звернення: 20.08.2020 р.).
5. Про внесення змін до підрозділу 10 розділу XX «Перехідні положення» Податкового кодексу України щодо тимчасового звільнення платників єдиного податку першої і другої груп від сплати єдиного податку у зв'язку з пандемією COVID-19: Закон України від 16.04.2020 р. № 3352. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=68609 (дата звернення: 20.08.2020 р.).
6. Губарева В. Як уряди різних країн підтримують бізнес під час карантину? URL: <https://rubryka.com/article/state-support-business/> (дата звернення: 20.08.2020 р.).
7. Подколзіна С. Як реагують інші країни на COVID-19? URL: <https://ces.org.ua/how-countries-reacted-on-coronaviruscrises/> (дата звернення: 20.08.2020 р.).
8. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо додаткової підтримки платників податків на період здійснення заходів, спрямованих на запобігання виникнення і поширення коронавірусної хвороби (COVID-19): Закон України від 13.05.2020 р. № 591-IX <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/591-20#Text> (дата звернення: 20.08.2020 р.).
9. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо підтримки платників податків на період здійснення заходів, спрямованих на запобігання виникненню і поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19): Закон України від 17.03.2020 р. № 533-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/533-20#Text> (дата звернення: 20.08.2020 р.).
10. Звільнення від сплати єдиного податку для I та II груп в період карантину. URL: <https://intelserv.net.ua/news/material/id/943> (дата звернення: 20.08.2020 р.).

References

1. The President of Ukraine (1998). Pro sproshhenu systemu opodatkuvannja, obliku ta zvitnosti sub'jektiv malogho pidprijemnyctva: Ukaz Prezydenta Ukrajinjy vid 03.07.1998 r. № 727/98 [On the simplified system of taxation, accounting and reporting of small businesses : Decree of the President of Ukraine of July 3, 1998, № 727/98]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/727/98#Text> (accessed 20 August 2020).
2. The Verkhovna Rada of Ukraine (2010). Podatkovyj kodeks Ukrajinjy vid 2 ghrudnja 2010 r. № 2755-VI [Tax Code of Ukraine of December 2, 2010, № 2755-VI]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (accessed 20 August 2020).
3. The Verkhovna Rada of Ukraine (2020). Pro vnesennja zmin do dejakykh zakonodavchykh aktiv Ukrajinjy, sprjamovanykh na zabezpechennja dodatkovykh socialjnykh ta ekonomichnykh gharantij u zv'jazku z poshyrennam koronavirusnoji khvoroby (COVID-19): Zakon Ukrajinjy vid 30.03.2020 r. № 540 [On Amendments to Certain Legislative Acts of Ukraine Aimed at Providing Additional Social and Economic Guarantees in Connection with the Spread of Coronavirus (COVID-19): Law of Ukraine of March 30, 2020, № 540]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/540-20#Text> (accessed 20 August 2020).
4. Pojasnjuvaljna zapyska do projektu Zakonu Ukrajinjy “Pro vnesennja zmin do pidrozdilu 10 rozdilju KhKh “Perekhidni polozhennja” Podatkovogho kodeksu Ukrajinjy shhodo tymchasovogho zviljnennja platnykiv jedynogho podatku pershoji i drughoji ghrup vid splaty jedynogho podatku u zv'jazku z pandemijeju COVID-19” [Explanatory note to the draft Law of Ukraine “On Amendments to Subsection 10 of Section XX” Transitional Provisions “of the Tax Code of Ukraine on Temporary Exemption of Single Taxpayers of the First and Second Groups from Paying the Single Tax in Connection with the COVID-19 Pandemic”]. Retrieved from: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=68609 (accessed 20 August 2020).
5. The Verkhovna Rada of Ukraine (2020). Pro vnesennja zmin do pidrozdilu 10 rozdilju KhKh “Perekhidni polozhennja” Podatkovogho kodeksu Ukrajinjy shhodo tymchasovogho zviljnennja platnykiv jedynogho

- podatku pershoji i drughoji ghrup vid splaty jedynogho podatku u zv'jazku z pandemijeju COVID-19 : Zakon Ukrainy vid 16.04.2020 r. № 3352 [On Amendments to Subsection 10 of Section XX “Transitional Provisions” of the Tax Code of Ukraine Concerning Temporary Exemption of Single Taxpayers of the First and Second Groups from Paying the Single Tax in Connection with the COVID-19 Pandemic: Law of Ukraine of April 16, 2020, № 3352]. Retrieved from: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=68609 (accessed 20 August 2020).
6. Ghubareva, V. Jak urjady riznykh krajyn pidtrymujutj biznes pid chas karantynu? [How do governments of different countries support business during quarantine?]. Retrieved from: <https://rubryka.com/article/state-support-business/> (accessed 20 August 2020).
  7. Podkolzina, S. Jak reaghujutj inshi krajiny na COVID-19? [How do other countries react to COVID-19?]. Retrieved from: <https://ces.org.ua/how-countries-reacted-on-coroviruscrises/> (accessed 20 August 2020).
  8. The Verkhovna Rada of Ukraine (2020). Zakon Ukrainy “Pro vnesennja zmin do Podatkovogho kodeksu Ukrainy ta inshykh zakoniv Ukrainy shhodo dodatkovoji pidtrymky platnykiv podatkov na period zdijsnennja zakhodiv, sprjamovanykh na zapobighannja vynyknennja i poshyrennja koronavirusnoji khvoroby (COVID-19)” vid 13.05.2020 r. № 591-IX [On Amendments to the Tax Code of Ukraine and Other Laws of Ukraine on Additional Support for Taxpayers for the Period of Measures to Prevent the Occurrence and Spread of Coronavirus Disease (COVID-19): Law of Ukraine of May 13, 2020, № 591-IX]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/591-20#Text> (accessed 20 August 2020).
  9. The Verkhovna Rada of Ukraine (2020). Pro vnesennja zmin do Podatkovogho kodeksu Ukrainy ta inshykh zakoniv Ukrainy shhodo pidtrymky platnykiv podatkov na period zdijsnennja zakhodiv, sprjamovanykh na zapobighannja vynyknennju i poshyrennju koronavirusnoji khvoroby (COVID-19): Zakon Ukrainy vid 17.03.2020 r. № 533-IX [On Amendments to the Tax Code of Ukraine and Other Laws of Ukraine on Support of Taxpayers for the Period of Measures to Prevent the Occurrence and Spread of Coronavirus Disease (COVID-19): Law of Ukraine of March 17, 2020, № 533-IX]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/533-20#Text> (accessed 20 August 2020).
  10. Zviljnennja vid splaty jedynogho podatku dlja I ta II ghrup v period karantynu [Exemption from paying the single tax for groups I and II during the quarantine period]. Retrieved from: <https://intelserv.net.ua/news/material/id/943> (accessed 20 August 2020).